

Зовнішнє незалежне оцінювання 2021 року з української мови і літератури

Схема оцінювання завдання відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю (власного висловлення) з української мови

67. Прочитайте наведений у рамці текст.

Стереотип (у перекладі з грецької – «твердий відбиток») – це стійкий образ чи уявлення про явище, подію, когось окремого чи певну групу осіб.

Стереотипи часто передають з покоління в покоління, просто беручи на віру, а іноді вони є своєрідним фільтром, через який люди сприймають дійсність.

Стереотипи	ПОЗИТИВНІ 😊	Кохана людина завжди найкраща
	НЕГАТИВНІ ☹️	Усі політики погані
	НЕЙТРАЛЬНІ 😐	Українці люблять вареники й борщ

Зважаючи на цю інформацію, надайте розгорнуту письмову відповідь на проблемне питання.

Як стереотипи впливають на життя людини?

Відповідаючи на питання, дотримуйтесь таких вимог:

- сформулюйте тезу,
- наведіть два переконливі аргументи, що найкраще підтвердять Вашу думку,
- проілюструйте один з аргументів окресленою в часі й просторі подією з історії чи суспільно-політичного життя або випадком з власного життя, а інший – прикладом з мистецтва (художньої літератури чи інших видів мистецтва) (зазначте автора й назву твору, укажіть на проблему, порушену митцем, художній образ, через який проблему розкрито, наведіть цитату тощо; не переказуйте змісту художнього твору, не давайте повної характеристики образів),
- сформулюйте висновок.

Зміст власного висловлення оцінюють за шістьма критеріями, як показано в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
<p>1. Теза</p>	<p>Учасник/ця формулює тезу, що репрезентує його/її позицію. Учасник/ця висловлюється в один із таких способів:</p> <p>Через апеляцію до позитивності / негативності / нейтральності впливу стереотипу</p> <ul style="list-style-type: none"> – стверджує, що стереотипи завжди позитивно (добре) впливають на людину, її життя; – стверджує, що стереотипи завжди негативно (шкідливо, фатально) впливають на життя людини; – констатує, що стереотипи інколи позитивно, а інколи негативно впливають на життя людини; <p>Через апеляцію до інтенсивності впливу (сильно, слабо, ніяк)</p> <ul style="list-style-type: none"> – стверджує, що стереотипи дуже (надзвичайно потужно) впливають на долю людини, фактично визначаючи плін життя; – констатує, що стереотипи не дуже (слабко) впливають на життя людини – стверджує, що стереотипи можуть по-різному впливати (як сильно (деякі типи стереотипів), так і не дуже (інші типи стереотипів)) <p>Через апеляцію до одного з видів стереотипів, згаданих у стимулі, як стереотипу, що має той чи той вплив</p> <ul style="list-style-type: none"> – констатує, що певні стереотипи, згадані в умові (<i>позитивні, негативні, нейтральні</i>) мають той чи той вплив на життя людини (позитивний чи негативний, виявлений більшою чи меншою мірою тощо); – зазначає, що якісь із зазначених в умові стереотипів впливають в один спосіб, а інші – у якийсь інший спосіб <p>Через апеляцію до конкретної групи стереотипів як таких, що мають той чи той вплив</p> <ul style="list-style-type: none"> – указує, що різні стереотипи по-різному діють, а от певний стереотип (релігійний, політичний, міжособистісний, етнічний) справляє такий-то вплив (позитивний чи негативний; сильний чи слабкий тощо) <p>Через апеляцію до різності впливу стереотипів залежно від сфер життя, типу людини</p> <ul style="list-style-type: none"> – стверджує, що характер вияву стереотипів залежить від сфер життя або від специфіки соціуму; – заявляє, що характер вияву стереотипів залежить від характеристик людини (поглядів конкретної людини, від рівня її освіти, релігійних переконань, родинних традицій тощо) <p>Через апеляцію до конкретних наслідків впливу стереотипів</p> <ul style="list-style-type: none"> –змушують людину діяти / мислити / визначатися в певний спосіб; –обмежують свободу людини, укладають у рамки; –спрощують життя, полегшують взаємодію тощо 	2

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
	<p>Через апеляцію до каналів потрапляння й формування стереотипів –азначає, що стереотипи впливають на життя людини через певні канали (виховання в сім’ї, соціальні інститути, ЗМІ тощо).</p> <p style="text-align: center;">УВАГА!</p> <p style="text-align: center;">ДУМКА ЕКЗАМЕНАТОРА ЩОДО ПОЯСНЕНЬ ПЕВНОГО СТЕРЕОТИПУ НЕ МАЄ ВПЛИВАТИ НА ОЦІНЮВАННЯ ВЛАСНОГО ВИСЛОВЛЕННЯ УЧАСНИКА/ЦІ ТЕСТУВАННЯ</p> <p>Орієнтовні опорні слова:</p> <ul style="list-style-type: none"> - стереотип, звичай, традиція, шаблон, калька, трафарет, схема, модель, зразок, усталеність, упередженість, забобон; протоптана стежка, уторований шлях, типовість; - уявлення, погляди, переконання, ставлення, ідеї, образи; віра, міфи, віросповідання; - стійкий, заскорузлий, стабільний, незмінний, затверлий, постійний / мінливий, мобільний, адаптивний, актуальний, змінний; - людина, індивід, індивідуум, суб’єкт, інший, хтось; - соціум, суспільство, суспільне життя; оточення, друзі, рідні, колектив, одностудії; народ, нація, група, соціальне середовище; - життя, буття, існування, життєвий шлях; - впливати, справляти вплив, позначатися, відбиватися; визначати, моделювати, формувати; - усталений, узвичаєний, звиклий, традиційний, спадковий, корисний, цінний, важливий; особливий, неповторний, унікальний, єдиний, індивідуальний; - позитивний/-о, добрий/-е, хороший, негативний/-о, кепський/-о, фатальний/-о, шкідливий/-о; - сильно, потужно, надзвичайно / не дуже, певною мірою, несильно, слабо / нейтрально, ніяк; - усталено, традиційно, звичайно, за традицією, за звичкою / оригінально, творчо, по-особливому, по-своєму; - полегшувати, допомагати, сприяти, спрощувати / ускладнювати, заважати, гальмувати; - потрапляти під вплив, жити чужим розумом, не мати клепки в голові, «а що люди скажуть», прокрустове ложе / покладатися на себе, вірити в себе, розраховувати на власні сили; іти своїм шляхом, стежкою. <p>Наявність конструкцій з причиновими сполучниками (підрядної обставинної причинової частини бо, адже, оскільки...) у тезі можна вважати аргументом</p>	

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
	<p>У роботі немає вправного формулювання тези, але є речення та ключові слова, що доносять власний погляд учасника/ця на обговорювану проблему.</p> <p>Учасник/ця пише про стереотипи в житті людини, але не зазначає сили або способів цього впливу.</p> <p>Учасник/ця просто стверджує, що стереотипи впливають на життя людини</p>	1
	<p>Учасник/ця не формулює тези. Зміст висловлення свідчить про відсутність власної позиції щодо порушеної проблеми й несформованість того чи того погляду на неї.</p> <p>Учасник/ця формулює тезу, що не відповідає запропонованій темі.</p> <p>Учасник/ця дослівно або перифразовуючи цитує фрагменти тексту умови, не пропонуючи відповіді на питання</p>	0
2. Аргументи	<p>Учасник/ця розвиває свою думку, наводячи принаймні два доречні й переконливі аргументи (докази, підстави для обґрунтування, підтвердження висловленої тези), що пов'язують тезу з прикладами</p>	2
	<p>Учасник/ця наводить принаймні один доречний аргумент (доказ, підставу для обґрунтування, підтвердження висловленої тези).</p> <p>Аргументи дублюють один одного, тобто в другому аргументі перефразовано зміст першого.</p> <p>Один з аргументів не є доречним стосовно сформульованої тези</p>	1
	<p>Учасник/ця не наводить жодного аргументу для обґрунтування тези, або запропоновані аргументи не є доречними</p>	0
3а. Приклад із літератури чи інших видів мистецтва	<p>Аргументи підкріплено, проілюстровано принаймні одним розгорнутим, добре поясненим прикладом з художньої літератури чи з іншого виду мистецтва. Указано проблему, порушену у творі, художній образ, через який проблему розкрито, назву й автора твору. Тестований може не вказувати автора твору з інших видів мистецтва, зокрема медіатекстів.</p> <p>Ілюстрацію логічно вписано в розвиток доведення, показано розуміння учасником/цею того, як його/її міркування стосовно шляхів розв'язання певної проблеми виявлено, підтверджено в мистецькому творі</p>	2
	<p>Немає мотивації наведення прикладу; приклад не конкретизовано через художній образ; у прикладі є фактичні помилки</p>	1
	<p>Прикладу з літератури чи інших видів мистецтва немає, або він не є доречним</p>	0

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали	
36. Приклад, що є випадком із життя або історичною подією	<p>Учасник/ця наводить принаймні один доречний приклад із власного життя або подію з історії чи суспільно-політичного життя, що є конкретною, локалізованою в часі та просторі.</p> <p>Ілюстрацію логічно вписано в розвиток доведення, показано розуміння учасником/цею того, як його/її міркування стосовно шляхів розв'язання певної проблеми виявлено, підтверджено в особистому житті конкретних людей або в суспільному минулому чи нинішньому житті.</p> <p>Учасник/ця може покликатися на факти з біографії митців, що стосуються їхнього суспільно-політичного життя</p>	2	
	<p>Немає мотивації наведення такого прикладу; він не конкретизований; у ньому є фактичні помилки</p>		1
	<p>Прикладу з історії, суспільно-політичного чи власного життя немає, або він не є доречним</p>		0
4. Логічність, послідовність	<p>Висловлення демонструє зосередженість на запропонованій проблемі, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу). Заявлену тезу учасник/ця послідовно доводить. Він/вона постійно тримає порушену проблему у фокусі уваги, не відступаючи вбік.</p> <p>Учасник/ця висловлює думки в певній послідовності, відбирає лексичний матеріал і мовленнєві засоби відповідно до теми й ситуації міркування, використовує різноманітні синтаксичні конструкції.</p> <p>Текстові властива зв'язність, що можна простежити і на рівні розгортання думки, і на рівні правильного й доречного використання спеціальних засобів зв'язку.</p> <p>Учасник/ця структурує роботу за абзацами</p>	2	
	<p>Учасник/ця відволікається від обговорюваної проблеми.</p> <p>У роботі є порушення логічності, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки.</p> <p>Учасник/ця не структурує роботи за абзацами</p>		1
	<p>Логіки викладу, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки немає</p>		0
5. Висновок	<p>Наприкінці власного висловлення учасник/ця робить підсумок зі свого доведення, указуючи на те, яку домінуючу думку (позицію) він/вона тримав/ла у фокусі уваги, коли наводив/ла аргументи й приклади.</p> <p>Висновок відповідає запропонованій темі й органічно пов'язаний із тезою, аргументами й прикладами.</p> <p>Висновок розташований наприкінці роботи</p>	2	

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
	Висновок лише частково відповідає тезі або лише частково пов'язаний з аргументами та прикладами	1
	Висновку немає; висновок не відповідає сформульованій у власному висловленні тезі; висновок не пов'язаний з аргументами та прикладами	0

Мовне оформлення власного висловлення оцінюють за двома критеріями (**6а** та **6б**), як показано в таблицях 2 і 3.

Таблиця 2

Критерій	Кількість помилок	Бали
6а. Орфографія та пунктуація	0–1	4
	2–6	3
	7–11	2
	12–16	1
	17 і більше	0

Таблиця 3

Критерій	Кількість помилок	Бали
6б. Лексика, граматики та стилістика	0–1	4
	2–4	3
	5–7	2
	8–10	1
	11 і більше	0

Під час оцінювання орфографічної й пунктуаційної нормативності роботи **2 (дві) негрубі** помилки рахують як **1 (одну) грубу**. До негрубих зараховують такі помилки:

- у написанні великої літери в складних власних назвах;
- у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
- у випадках нерозрізнення **не/ні** (*не хто інший / ніхто інший ...*);
- у випадках, коли замість одного розділового знака поставлений інший;
- у пропуску одного зі сполучуваних розділових знаків або в порушенні їхньої послідовності.

Негрубу орфографічну й негрубу пунктуаційну помилки **НЕ ДОДАЮТЬ** і **НЕ ЗАРАХОВУЮТЬ** як **1 (одну) грубу**.

Систематичне порушення норм милозвучності **(3 (три) і більше)** випадків порушення на одне з правил: *у-в, і-й-та*) рахують як **1 (одну)** орфографічну помилку.

Відсутність крапки в кінці речення рахують як пунктуаційну помилку тільки один раз.

Порушення норм написання псевдонімів вважають орфографічною помилкою. Орфографічною помилкою НЕ є скорочення імен та імен по батькові в написанні псевдонімів, частиною яких є справжнє прізвище або ім'я митця, наприклад, І. С. Нечуй-Левицький або Г. Квітка-Основ'яненко, П. Мирний, М. Хвильовий. В інших випадках такі скорочення є орфографічною помилкою, наприклад, Л. Українка, О. Вишня.

Несловесні записи (цифри, піктограми тощо) не враховують у кількість слів.

Лексичний повтор у межах одного абзацу виносять один раз. Помилкою вважають лексичний повтор у суміжних реченнях.

Лексичні помилки визначають за такими словниками:

Словник української мови / Кер. В. В. Німчук та ін. – Київ. ВЦ «Просвіта», 2012.

Словник української мови online. Томи 1-11.

Великий тлумачний словник української мови / Уклад. та голов. ред. Т. В. Бусел. Київ; Ірпінь. Перун, 2005

Ухвалено на засіданні предметної фахової комісії з української мови
при Українському центрі оцінювання якості освіти

03 червня 2021 р.